

Megjelen e' divatnjság
hétenként 2szer, esz-
tendő alatt legalább
64 képpel. Helyben
fél évi díja 4 fr., egész
évi 8 fr. Postán 5 fr.
és 10 f. pengő.

RAJZOLATOK

A' TÁRSAS ÉLET

ÉS

DIVATVILÁGBÓL.

Előfizetheti helyben a'
kiadónál Dorottya ut-
czában Czigler házban
11dik szám alatt. —
Pesten kívül pedig
minden os. kir. Posta-
hivatalnál.

MÁSODIK ÉV'

Szebb jövődöt a' Hazának,
Bús idői már valának.

ELSŐ FELE.

KEDVESEM' LAKJA.

Egy lak felé	De, hah! mi az,	Keresni hív
Vezet, vezet	Mi a' sötét	Egy szép eget,
A' bús komoly	Homályokat	'S elérni azt
Emlékezet,	Hasítja szét?	Fölinteget! — —
Bús és komoly	Egy fény sugar	De ah, miért,
Mint a' remény,	Egy villanat	Miért mutat
A' melly után	A' lak felől	Tündér-nyomú
Bolyongok én;	Szememre hat;	Bolygó utat?
A' lak fölött,	Csillag tünelg	Mit ér, ha ég
A' lak körül	Utamra el,	Nyilik nekem
Nekem sötét	'S a' fény sugar	'S el azt soha
Homály terül,	Azért lövel:	Nem érhetem? —!
Korom-sötét,	A' zord lakon	Húny ah, lehúny
A' mellyen át	Szét tündököl,	A' csalfa fény,
A' nyflszemü	'S ragyogva kél	'S csalatva még
Hiúz se lát, —	Egére föl, —	Bolyongok én, —
És a' homály	'S reám tekint,	'S a' lak felé
Örök vele,	Mosolyg felém,	Vezet, vezet
Mint a' sirok?	Vezér-sugárt	A' bús komoly
Vak éjjele! —	Dereng elém; —	Emlékezet!

MATICS IMRE.

A' HÁZI NEVELÉS' AKADÁLYIRÓL.

(Folytatás. 3.)

7.

Többször fejtegettetett már az is, hogy né-
melly szülők magzatjaiknak nem annyira erkölcsi
műveltetéséről mint külső csinosodásáról szorgos-
kodnak. De ezt nagy részint időnk előrehaladt
szellemének köszönhetjük, — hiszen mai világ-
ban annyit ér az ember a' mennyit mutat. — Hány-
szor hallunk valakit dicsértetni: „derék egy ifju
ember! — Ein scharmanter junger Mensch! —
qu'il est gentil poli et adroit!“ — egyik annyit
jelentő mint a' másik, azaz sokat jelentő! — És
ha szorosban megvizsgáljuk, min alapulnak ezen
dicsőítések, azt találjuk — hogy jó tánczos, jó
társalkodó, tud operáról beszélni, egy keringőt
játszik zongorán, megtudja itélni: hová illik a'
blonde, a' tülle-anglais, mi a' krepp, a' gros-de-
1836.

naples, a' bécsi első divatszabó házszámát kívül-
ről elmondja, 's valami dámát a' városon keresz-
tül kísér sálját karján hordozva. Ezek szerint nem
csudálhatni, hogy a' szülők sokat néznek gyer-
mekeiknek ebbeli fenhéjazó tökéletesítésökre, an-
nál is inkább, minthogy ma a' leányt azért neve-
lik francziául, azért tanítják rajzolni és zongorát
játszani, hogy valami jó gazdag férfit keresse őt
mátkául, a' fiuk pedig azért nyargalóznak, azért
növesztik bajuszokat, hogy gazdag leánynak meg-
tessenek. — Mindazáltal, úgy gondolom, (ha már
az efféléknek meg kell lenni) rá érünk p. o. az ifjut
játékszinbe vinni, 's azzal se nézessünk minden-
féle darabot; — a' gyermeket pedig 12—14 évig
épen ne szoktassuk a' multság' ezen neméhez; —
csak néha néha valami már ösmert morális érte-
lemben jó színjátékkal jutalmazzuk meg nevezetes
szorgalmi vagy viseleti megkülönböztetését. Mert
ha a' gyermek minden áldott nap látogatja a' szín-
házat, — vagy rá un — ('s ekkor hála' isten!)
— vagy olly elkerülhetlen szükségesnek tartja,
hogy ha egyszer kétszer kimarad belőle, teljes
elégedetlenséggel boszankodik. Vettem észre azt
is, hogy hasznos hatást nem tesz a' gyermekre,
ha büntetésül is eltiltjuk néha a' színháztól, mert
tudja, hogy holnap ugy is megint megy, ma pe-
dig mindennemü édesgető engesztelő játékot szed
anyja elő, csak hogy ne haragudjék. Ösztönül a'
jobbulásra pedig épen nem szolgál a' mindennapi
egyenlő öröm; holott mennél ritkább annál bizo-
nyosabb hatása.

Nem emlitem itt, a' mit egy anya szokott
volt férjének szemére vetni, hogy fiát felettébb
szerette katonai darabokba vinni, — mivel t. i.
a' fiu más nap mindig az a' tábornok, várnagy
vagy ezredes volt, kit játszani látott, székeket
állíta össze, várt ostromlott, csatázott 's a' t. 's
ez az anyának nagy zörejt csinált, — ezt nem
emlitem; sokkal fontosabb itt az ügy mint egy za-
jos láрма elmellőzése. — A' kicsiny 7—8 éves
[26]

gyermeket bizvástabb viheted a' komédiába, mert ennek szeme csak látni, füle csak hallani fog, de érteni semmit. Már azon éven tul haladott nevendéket nem tanácslanám ugy minden vizsgálat nélkül oda vezetni; — már ennek kezd feselni értelme, érző tehetsége tágul, az okoskodás és ítélet kezd ébredni lelkében, — mindent kezd törve érteni, de épen itt a' bökkenő, hogy csak törve, a' mi legroszabb, legártalmasb. A' sokféle látottból karakteri ellenmondásokat ösmer-meg, fog csudálni, gyűlölni, maga sem tudó, mit 's miért, — a' gyöngye lélek nagyon fogékony, — mindekből egy kis benyomás marad vissza, — és egy homályos chaos támad értelmében 's érzeteiben, melly ön karakterét is bizonytalanná, ingadozóvá, merő zavarra teheti. Azt felelhetjük, — a' mit gyermek-korunkban látunk, azt gyakran tökéletesen elfeledjük; — igaz, magamnak is kell bizonyítani, csak sötétben lebegnek a' multnak fellegei közt előttem a' látott képek, — de bezzeg megmarad a' benyomás, 's azt sem tudjuk, mikor, honnét, hogyan eredt az —, szintugy, mint holmi nevetséges előítéletek fészkeltek keblünkbe a' nélkül, hogy a' dajka vagy banya nevérol 's arcvonatról megemlékeznénk, ki belénk oltotta. Innet ismét az világlík elő, hogy inkább ritkán mint gyakran vigyük magzatunkat a' színházba; mert tapasztaljuk, hogy a' sokat látott gyermek már rövid időre semmit sem tud a' sok közül, a' kevesebbet látott fiu pedig több hónap, sőt évek után is megemlékezik. Igy a' soknak semmi haszna sincsen, a' keveset pedig haszonra fordíthatom; — mert teszem a' gyermek lát egy darabot, (feltéve morálishan jót) nem érthet mindent, miért történik 's a' t. ezt otthon neki megmagyarázom, felvilágosítom, az okokra következésekre, szép velős hathatós mondásokra figyelmessé teszem, és hasznos tanuságot, melly éveihez legyen mérve vonok ki belőle, 's így a' szindarabnak olly jótékony befolyása lehet mint valami morális elbeszélésnek gyermekemre, — ezen magyarázatokat többször ismételhetem, 's a' már kevesse gondolkozó nevendéknek irántai kétségeit, fürkésző kérdéseit megfejthetem; holott a' naponkinti szindarabokat, föltéve hogy jók, talán nehezen van kedvem vagy időm megmagyarázni, — 's így azok csak ködkint boronganak feje körül szemei előtt, és szerencse, ha agyvelejét el nem kábitják. —

Az a' kifogás, — nem tudok mit csinálni fiammal, elmegyek játékszinbe, maga legyen itthon, — a' praefectust pedig nem akarom miatta

tartoztatni, mulasson ő is, — nagyon idétlen; — mert arról jót merek állani, hogy minden nevelő, kinek mellében igazi nevelői szív dobog, inkább fejét rázza mint örül, mikor nevendékét naponkint színházba viszik. Tud ő otthon mulatni a' gyermekkel, ha elálmosodik, lefekteti, a' mi sokkal egészségeseb hatása is, — mint a' színházban elaludni, haza jőni, behunyt szemmel asztalhoz ülni, 's csak az étel szagára kinyitni, és hunyorgó pislogó szemmel enni. Egyébiránt tanácsosb a' kisebb gyermeket korábbi lefekvéshez szoktatni, inkább keljen is korábban fel, — mintsem 10—11kor lefeküdni és 8—9kor felkelni, nyáron!

De ha ezt nem vesszük is, tegyük fel, hogy már idősb a' gyermek, megtudja a' jót választani a' rosztól, annál fogva a' látott szindarabról helyesebb ítéletet hozni, nem kapkod már mindenhez, 's csak azt szedi ki hasznára, a' mi valólag követést érdemel; még sem tagadhatni, hogy csaknem minden darabban fordulván-elő valami finomabb érzékinkre ható cselekvés, érzelmeit felgerjeszti, mellyek erejüket továbbra is kinyújtók szüntelen visszahozzák szeme elibe a' látottat, 's így megesik, hogy az elme több napig is a' kötelességi tárgyokról elvonatik, 's akarat ellen is a' színjátások szerepeihez lánczoltatik a' gondolat. Mikor iskolába jártam, én sem tudám megfogni, miért tilthatják-meg ez ártatlan mulatságot, — most pedig átlátom, milly ártalmas befolyású az mind a' tanulásra mind az engedelmességre nézve.

A' bálozás szinte nem jó a' gyermeknek, — azonban senki se értsen ugy mintha a' családi táncmulatságokat, ez ugy nevezett gyermek-bálokat ostromolnám, teljességgel nem! Mulasson a' nevendék, mozogjon, viduljon elméje, egészsége is megkívánja; — csak arra legyen gondunk, hogy felette korán, 's kivált a' serdülő évekig szenvedélyesen meg ne kedvelje a' bálokat, — mert ez esetben nem merném állítani, hogy épen ártatlan következésű volt minden keringő, kivált a' mostani ujdivatu átölelés módjánál.

Nem lesz felesleges említenem, hogy a' nevelésnek nagy akadályává válik az is erkölcsi tekintetben, ha a' szülők mindenfélét tartózkodás nélkül össze vissza beszélnek kicsiny magzatjaik előtt, — teszem szerelemről, születésekről, gyermekágyakról, terhes asszonyokról 's a' t. 's figyelmeztetik a' gyermek ollyasokra, mikről talán még néhány évig nem is álmodott volna. Ugyan is nagy képtelenség a' 8—9 éves gyermekkel elhitetni akarni, hogy őt a' dunában fogták, egy fa

alatt találták 's a' t., mellette meg más alkalommal szabadon beszélni — „mikor vele valék teherben, még utósó nap nagyteherben tánczoltam, más nap reggel már világra szülém“ — 's több efféle; — ha mi ilyeneket nem beszélünk, nem fogja gyermekünk arczánkat pirítani, néha nagyobb társaság előtt olyanokat böfentő, hogy a' kényes fül beéri vele. Persze ilyenkor többnyire nevetéssel, hahotával palástoljuk a' pirulást, és a' gyermekben jókat kaczagunk, már ez jó-e rossz-e, kiki elítélheti; — sőt némellyeknek szokásuk a' gyermeket még csudálni, dicsérni, mivelhogy öregkint beszél, — már ezt szabadon buta dicséretnek nevezhetni.

8.

A' gyermekek vallásos neveltetésük elmulasztásáról észre kell vennem, hogy századunk' legmérgelesebb mirigyé. De ha felteszük is, hogy az rendén megy véghez, — maga hittudományunk oktatása oly kifejezéseket foglal magában, melylyek az embert, ha felvilágosításukra megkéretik, szinte zavarodásba hozhatják. Már a' hatodik és kilencedik isteni parancsolat oly kényes két tárgy, hogy az ember alig lelhet eléggé gyöngéd szavakat magyarázásukra, — 's pedig a' hatodik az öreg katekizmusban ugyancsak bőven van magyarázva 's más effélék. Azt mondhatni, hogy az okos nevelő ezeket ügyesen elkerülheti; igaz, de legyen szabad kitérőleg egy pillantatot az iskolákra is vetnem, hol még is az országnak nagyobb része 's úgy szólván az egésznek ereje neveltetik, — ki fogja ott gátolhatni, hogy a' gyermek valami okoskodásba ne merüljön e' tárgyak felett, talán pajtásaival rólok pajkoskodják, és egy vásott kölöncznek, gyakran a' többiekhez hasonlítva kamasznak vezérlése alatt holmi dolgokba avattassék, mellyekhez legkevesebbé illik, hogy a' vallás oktatása ébresztette irántok a' figyelmet. Mire nézve egy új katekizmus' kiadása nagyon hasznos volna, — mellyben azon, 's hasonló magyarázatok, valami finomabb 's a' gyermeket nem inkább kíváncsiságra ingerlő előadással taníthatnának.

Hogy a' nagy urak ritkán jelennek-meg az isteni szolgálatra, nem legjobb befolyásu lehet magzatjaikra; 's ha mi a' miséről, isten ígéről tanítjuk, elkiáltja magát a' nevendék „Apám, vagy anyám soha sem megy templomba.“ — Már ezt hogyan véded? Verba monent, exempla trahunt — ha a' szülők valamit tesznek, mi szavainkkal ellenkezik, legcsekélyebb legyen is, beszélhetünk

egész nap, kimeríthetünk minden okokat, kiszárithatjuk tudónket, — a' nevendék előtt még is kétséges marad a' védett tárgy.

9.

Életünknek egyik legkomolyabb legfontosb perczét az életmód választása tulajdonítja magának, és gyakorta is megtörténik, hogy oly hivatalra szánják a' szülők gyermeköket, mellyhez sem hajlandóságuk nincs, sem tehetségük — 's hogy akkor egész életükre boldogtalanokká teszik, bizonyos. Van számos észrevétel, oly jelek' létét bizonyító, mellyekből a' gyermekek' hajlandóságira és rendeltetésökre ítélni, azonban e' jelek elfogadásában ne siessünk, — mert hogy a' fiu mindent összehajt, puskát, kardot keres 's a' t. még ne következtessük egykori vitézségét, ha mellesleg félékeny, 's még a' lövést sem hallhatja összerázkodtatás nélkül, vagy épen elbúvik tudván, hogy lőnek. Szintugy van másban is; — ösmerek egy valakit, — kinek hogy gyermek korában nagyon szeretett virágokat szedegetni, az orvosok azt jövendölék, hogy orvos lesz belőle, — az apát rábeszélétek, az elhitette fiával orvosi hivatalrai vonzalmát, ez megerősödvén a' hiedelemben feltett szándékának vallotta gyógyászszá lenni, — de különös hogy tanuló pályáján épen a' fűvészet érdeklette legkevésbé.

Nagyon keserü igazság az, hogy a' rossz választástól vagy épen kényszerítéstől van, hogy sok ember nem áll maga helyén, és ha másutt állna, sokkal hasznosb derekabb tagja volhatna a' polgári társaságnak. De itt ismét a' világ áll utunkban; a' fattyu-szégyen sokat vissza tart, hogy arra ne adja magát a' mihez hajlandósága van; — elmultak az idők, hogy a' patricius az ekevas mögött töltötte nyári napjait, 's még is jeles politicus vagy költő 's a' t. volt. Teszem némelly grófból jó képiró válhatnék, holott világi méltóságokra nem legalkalmasb, — de mivel gróf, nem lehet festő; egy másik nemesből híres énekes lehetne, — de családja nem engedi; — ama' jó predikátorból még jobb színjászó lett volna, de mit mondana a' világ, ha Actor volna. 'S íme itt vagyunk a' sötétségben felvilágosult századunk' közepén! — Már ma ugyan nem becstelének a' színjászók, mint a' híres Molière idejében, — de még is kevés van, ki bizonyos hideg részvétlenséget vagy épen megvetést ne kapcsolna össze az ideával: Acteur. Az alsóbb seregre sőt a' közép rendre is rá ragadt az előbbi századokról az

előítélet, és van sok, ki az iszákos verekedő vargát becsületesebb embernek tartja, mint legujabb időnk remek színészeit; ha jó tulajdonságaikat bizonyító, előszámlálod, hogy semmi kivetni valót nem találhatni bennök, és keresed utálásuk okát, az lesz a felelet: — hiszen komédiás! Már illy körülmények közt ritkának lesz kedve színjászóvá lenni csupa művészet iránti szeretetből, — mást pedig ki azzá lesz talán a szükség hajt, és abból ügyetlen lesz. — Ám készakarva mondom: „hogy semmi kivetendőt bennök nem találhatni“ — mert ha ez így nincs, nem is érdemelnek nagy becsülést. De ez nemcsak a színészszel, hanem általában minden emberrel így van; melly férfit csak addig becsülhetek, míg tisztét végzi, ügyessége vagy tudománya végett, azt végezve pedig tüstént rossz szívről, rossz karakteréről, hiányos moralis becséről vagy a mindenre nézve megromlott emberről kell emlékezni, — aziránt csak hideg lesz tisztelem. De míg az bebizonyítva nincsen, óvakodjunk az előítélet rabjaivá lenni. — Azért nem eléggé ajánlhatni, hogy minden szülők és nevelők a gyermeket már legkisebb korától fogva minden — de kivált azon előítéletektől tartsák távol, mellyekben emberek becsülete lappang; semmiféle életnevet ne utáltassunk meg vele, mindeniknek meg van a haszna, 's az egésznek építményéhez mindenik hozza tégláját; ne gyűlöltessünk meg vele semmi vallást, sem a zsidót sem a pogányt, — mert ugyan legesztele- nebb képtelenségnek nézem valakit azért megvetni, mivel zsidó vagy más hitbéli mint keresztény, — mert a zsidók közt is akadtam becsületes emberre; válaszszuk meg, — 's a becsületes pogányt úgy fogom tisztelni mint a becsületes katolikust, — az én vallásombeli gazembert pedig úgy kerülni mint a csaló tolvaj zsidót, — és csak *kerülni* a személyt, gyűlölni egyedül a vétket fogom akkor is, ha igazi moralista vagyok. —

Mielőtt átmennék az okos házi nevelés rendével szembező akadályokra, eszembe jut né-mellyek' netalántáni észrevételök — : hogy ezek 's hasonlóak már több helyen többektől számláltattak-el, — de egyszersmind el nem hallgathatom, — hogy van ember, ki magát soha sem ösmeri meg valami nem épen hizelkedő rajzolatban, ha-csak különösen azt nem érintjük mi őt leghatá- rozattabban illeti, — szintugy, mint mikor valaki az irgalmatlanról, fősvényről beszédet tart, 's őket azon utálandó színekkel festi, mint úzik-el ma-guktól a szegény segítséget keresőt, mint tagad-

ják-meg az emberiség legkisebb szikráit is, — 's maga tán e' tekintetben legbűnös, 's még is szomszédjára vet egy alattomos pillantást magát nyugasztaló „hiszen én nem vagyok olyan“ — nem, mert nem űzi épen sensu strictissimo a' nyomorultat, — de mintha a' szerencsétlent látni, minden megindulás, minden segedelem nyújtás nélkül hagyni nem annyi volna! Ennek a' nevelésben is van helye, — példázhatunk, minden sajtót fáraszthatunk iratink nyomásával, de ha nem találjuk épen azon rossz elveket, szokásokat, 's visszaéléseket ostromolni, mellyek az olvasónál divatoznak, — minden további gondolkozás, összehasonlítás nélkül teendi félre a' könyvet felkiáltó: Hála' isten, az én nevelésemben nincsenek illyes hiányok! — És ha megösméri is házi rendszerének hasonmását, nagy kérdés, tesz-e abban legkisebb változást az olvasott szabályok szerint. Azért ehhez tartom magamat:

Stulta est clementia — — — — —
— — — — periturae parcere chartae. Juven.

10.

Már a' bevezetésben mondtam, hogy az *okos házi nevelés rendéről* szóló szabályok közé sok fohászokat kell elegyíteni, fohászokat azért, hogy nem lehet azokat úgy végre hajtani, mint kellene 's mint szeretnők. Fáj az szükségkép szívünknek, mindazáltal el ne csüggedjünk, 's kettőztetett erővel iparkodjunk keresztül törni a' nehézségeken.

Magnum iter ascendo sed dat mihi gloria vires;
Non juvat ex facili lecta corona jugo. Propert.

Tudván azt a' nevelő, hogy jó foganatu lehet, ha a' szülők a' leczkén néha megjelennek, a' nevéndéket serény tanulásra 's tisztos viseletre ösztönözők, — maga megkéri a' szülőket ebbeli szivességökre; — de ha ekkor az anya magzatját csak ölelgetni 's viszont ölelgettetni jó, — 's ha ennek épen nem tetszik vigyázni, tanulni, egy semmit jelentő „jó viseld magad“ dal elhagyja azonnal a' szobát; a' nevelő várakozása nagyon meg lesz csalatva, felette is elhibázva a' tudományos látogatásnak célja, — 's jobb lenne soha se jő-ne a' szerető anya, — mert a' helyén kívüli gyöngédséggel, lágysággal, inkább akadályt mintsem előmozdítványt hozott a' tanuló asztalhoz tudományos nevelésünkre nézve.

11.

Fő kötelességünk a' nevelésben mindent a' természet' rende szerint intéznünk, 's azért mind a' test mind a' lélek művelésében hiven járjunk

a' természet nyomain. Ennél fogva nem fogjuk tiltani nevendékeink jó kedvüket, szökésüket, ugrálásukat, mert ennek nem csak a' testre hanem a' lélekre is hasznos befolyása van; 's én azt gondolom, hogy a' lélekösméretes nevelőnek kötelességében áll minden módon fölleveníteni a' gyermekeket, vele a' mulatságot megkedveltetni, kivált ha csöndesebb vérű, — mert misantropot vagy méllázó brittot nem akarunk nevelni; — de szinte mérsékelni is tudja a' kicsinyek fölötté kicsapongó kedvöket, ne hogy a' mulatás ártalmáról aggodnia kellessék. — Azt is hallottam mindig: — cum puero puer sis, — 's azért tudjunk leereszkedni a' kisdédhez, hogy hozzánk simuljon, — természetes, a' mennyire magunkat egészen le nem alacsonyítjuk; — de éppen azon közélet eltalálásában áll a' mesterség, hogy a' gyermek a' játék közben észre ne vegye a' különbséget tanítója és önmaga közt, — ellenben meg a' játék végével valami ne juthasson eszébe, mit nevelőjén nagyon is nevétségesnek találna. De némely ember ezt meg nem gondolja, 's nem tesz neki, ha a' nevelő nevendékével mulat, játszik, enyeleg, tréfál, — ellenben meg más izben sötét szemmel nézi, ha a' nevelő meg nem engedti, hogy a' fiu rajta fel 's alá ugráljon, őt ránczigálja, haját, szakállát tépje; — illykép nem valósulhat a' medium tenuere beati közmondás értelme, mit úgy mint minden másban, a' nevelésben is csak okos elrendelés által eszközölhetni; hogy t. i. egyik a' másikat, komolyság a' vidámságot, játék az oktatást felváltva mérsékelje, de túlságokra soha se kerüljünk; — ne is hidje senki, hogy egy extremum a' másikat mérsékelendi. —

A' természetes neveléshez tartozik, hogy a' gyermekek friss levegőt szíjjanak télen nyáron; azonban némelyekre nézve ez a' szabály nem látszik elég világosnak lenni; mert úgy vélik, annak elégtételt, ha a' gyermek egész télen által tizszer megy a' levegőre, — tudok olly kényeztető szülőket, kik magzatjokat nem engedik az utazára, ha kis sár kis hó van, — ha tehát hetekig van hó sár (a' mi télen gyakran megtörténik) úgy hetekig sem szíhat friss levegőt a' nevendék, — 's még is azt akarják, erősödjék, izmosuljon — de ez soha napján lesz, ha a' bevett szokás mindig megmarad. — Quem specularia semper ab adflatu vindicarunt, cuius pedes inter fomenta subinde mutata tepuerant, cuius coenationes subditus et perietibus circumfusis calor

temperavit, hunc levis aura non sine periculo striget. Seneca.

Némelyeknek fonák tanításmódjokat csak annyiban akarom érinteni, mennyiben a' tulajdonképi nevelési rendszerre van befolyása. Vannak, kik jobbnak itélik a' földleirást Amerikán kezdeni, — 's azzal támogatják állításukat: hogy a' gyermek a' többi négy világrészen keresztül menve előbb hogy sem Európára kerül, bizonyos általános áttekintést nyer az egészre nézve, 's így a' különöst részenként könnyebben felfoghatandja. Már ez az okoskodás helyes-e vagy helytelen, — 's nem inkább az egészet foghatom-e könnyebben fel, ha lépcsőnként részeit tanultam érteni 's ösmerni, nem feszegetem; — minthogy a' földleirásban saját okoskodással úgy sem találhatni semmit, hanem e' tudomány pozitív ösmereken alapúl, azon részek 's egészről tanakodás csak annyiban illeszthető ide, a' mennyiben nevendékemmel hasztalan fáradok a' távollevő tárgyakat megösmertetni, vagy csak világos fogatot neki rólok szerezni, hacsak ösmert hazai tárgyakhoz nem mérem azokat, hogy így az ezekkel összehasonlításra képzelő erejét elősegítsem. Így teszem sükeretlen beszélek Chimborasso 20 ezer vagy a' Dolagiri 26 ezer lábnyi magasságáról, ha előbb honomban nem figyelmeztetem a' gyermeket valami nagyobb hegyre, melly ennyi meg ennyi lábnyi, hogy képzelhesse, mennyivel magasabbnak kell hát annak lennie. — De a' főkérdés a' körül forog: indulati művelésre nézve hasznos-e ezen viszás mód? Az indulatban mintegy rejtve alusznak a' hajlandóságok, ezeket lassankint ébresztgetni tartozunk, természetes a' jókat, nemeseket, 's emberi állásunkhoz ezé irányosokat; a' gyermekből embert 's jó polgárt kell nevelnünk, következésképp olly hajlandóságokat benne kifejtenünk, mellyek hazája felé hajolnak. Ezt föltéve, — ha a' gyermekkel Amerikán, vagy sokak' szokásuk szerint Európában Spanyolországon kezdek tanulni, 's úgy keresztül kasúl végig járok a' külföldön, mielőtt hazámról csak említést is tennék, — holni érdekes tárgyak' leírásánál észreveendem a' nevendéknek, (kivált ha eleve nebb) kíváncsiságát, bár ezt vagy amaz láthatná, — ez vagy az nagyon szép lehet! Fel van ingerelve kíváncsisága, feszítve képzelődése, — ha majd végre hazájára kerül a' tanulás és megösmérés' sora, 's nem tudunk éppen olly nagy tárgyakat elébe rakni, — kevésbé fogja őt hona érdekelni, 's ha ez utósót tehetjük is, még is már

el van vonva figyelme, érdeke meg lesz osztva. Tanácsosabb azért a' kisdedet a' körülötte fekvő dolgokra figyelmeztetni, ébresztetni benne irántok az érdeket, 's azokat megszerettetni; — mert bizony nem kezdhetjük elég korán honunk gyermekeivel hazájukat megkedveltetni! — De a' külföldi nevelőné ezzel nem sokat fog gondolni, 's mivel egy úgy nevezett nagyon jó könyvben olvasás azon rendszer' ajánlását, el sem is áll tőle; ez többnyire olly emberek' szokása, kik mindent további vizsgálat és ön-gondolkodás nélkül elfogadnak, mit a' könyv czimlapja jónak ígér. De a' külföldi nevelőnékben még az a' veszedelmesb, hogy nyelvökkel hazájuknak szokásait 's előítéleteit is be akarják oltani gyermekeinkbe, melyek a' mi édes hazánkban nem használhatók, — sőt néha honunk szokásokkal egyenesen szembe szállanak, vagy éppen hazánk méltósága ellen kikelnek; — p. o. ha látjuk, hogy a' gyermek római történetet tanul előbb semhogy tudná, a' magyarnak királya van-e vagy császára, 's észrevételünket előadva azt halljuk — „ej mit a' magyar történetek, — nem is érdemes azokat tanulni, — sz. István is csak a' pórnépből származott“ — 's t. efféle, — csak ugyan hideg vérű legyen, kinek magyar epéje fel nem keveredik. —

12.

Országos kívánsággá vált már, hogy a' gyermekeket anyai nyelvökre jól, tisztán, grammatikai szabályok szerint tanítsuk, mind beszédben mind írásban; és ez úgy hiszem, az ember természetében legmélyebben gyökerezik, mivelhogy a' nyelv azon hatalmas eszköz, melly a' hazafit honosíhoz csatolja. Mindazáltal azt vehetni észre, hogy sokaknál azon áldott kívánság a' pusztá szóban áll, 's nem a' teljesülés hathatós eszközlésében; pedig kivihetlen a' szülők példájuk vagy legalább ösztönözésük nélkül. — Nincs dolgom azokkal kik olly szívűek, hogy gyermekeiknek meg is tiltják a' magyar nyelv tanulását, — csak azokhoz szólok, kik nem adnak eléggé hathatós intéseket, midőn leányaik szégyenlik hazai nyelvöket beszélni. Következésképp azok miatt sem akarok egy sort is vesztegetni, kik minden más nyelvre előbb tanítják a' kisdedet, csak a' honira utószor, úgy hogy az 5—6 éves gyermek már folyvást beszél francziául 's a' t. holott csak midőn tizedik évére jut, esik a' szülők eszébe, hogy már csak ugyan magyarul is kellene valamit pe-tyegnie. Így háramlik aztán az a' szégyen hazánkra, hogy némelly urfít Olaszországban Mez-

zofanti magyarul megszólít, 's ő nem képes egy egyszerű mondást dadogni feleletül. Nézzük az angolyt, a' francziát, ki abban helyezi büszkeségét, hogy más nyelvet nem is beszél jól, hanem csak anyanyelvét; ebből nem az következik, hogy mi se törekedjünk idegen nyelvet jól megtanulni, hanem hogy legalább kiméljük meg egymást a' gúnytól, ha valaki némi csekély hibát ejt; 's honi nyelvünkre nézve legyünk szigoruk. —

Helyén vélem itt még egy más módját említeni hazai nyelvünk elhenyeltetésének, melly nem annyira, vagy tán éppen nem rossz hazafiuságból mint elcsavart nézetekből származik. Némelly szülők t. i. azt akarják, hogy a' gyermek három nyelvet tanuljon meg egyszerre, 's azért már születése napjától fogva magyarul, németül és francziául szólnak hozzá, 's mihelyt a' csecsemő csak egyes szótagokat kezd dadogni, oktatják különféle nyelven magyarázni kívánatit, és a' körülfekvő tárgyakat megösmerni. Ha illyenkor azt tanácsoljuk nekik: hogy sokkal jobb, ha előbb egy nyelvben és pedig hazai anyanyelvében egy kisé előhalad, mellyhez mintegy sinormértékhez szabhassa ideáit mikor más nyelvet kezd, — hogy a' sok össze-visszadarálás zavart okoz mind fogataiban mind beszédben, — ha ennek példájaul már serdülő magzatjaikat említtük, kik csak 5 és 6 éves korukban kezdték a' harmadik nyelvet 's még is gyakran egész amalgamát hordanak össze, — még sem állanak el néző pontjoktól, és azt tartják: hogy a' kisded emlékező és ösmerő tehetsége tágul, 's azon felül nyelve is szokik és hajlékony lesz 's a' t. A' mi az utódot illeti, úgy tartom, mi nekünk magyaroknak úgy sem igen vethetni szemünkre nyelvünk ridegségét és ügyetlenségét idegen szónak tanulásában, 's azért ha néhány évvel később kezdünk is a' sokfélehez, még el nem lesz mulasztva. — A' kisded' emlékező és ösmerő tehetségének tágulása tekintetében pedig úgy hiszem, éppen visszás a' fölvetett mód; — az egy két éves kisded elméleti tehetségeinek még csak első csiráji, némelly gyöngye szálaifejledeznek 's indulnak fejledezni, ekkor sokfélelevel egyszerre terhelni inkább ártalmas mint hasznos lehet. — Így történik aztán, hogy a' kicsinyt egy kép elébe vezetve azt kérdem tőle „où est le cheval blanc? — montrez le coq“ tüstént oda mutat, — ha pedig kérdezem: „hol a' fehér ló? — mutasd a' kakast“ — azt sem tudja miről szólok; — „voulez-vous de la soupe?“ azt feleli „oui“ — ha kérdem „kell-e leves?“ akkor is oui-val felel. Ezen

nyelvtanítást talán akkor volna legtanácsosb kezdeni, mikor a' gyermek már annyi értelemmel bír, hogy megéri magyarázatunkat — hallod-e, ez magyar, emez német, amaz meg francia; ezen különböztetés nélkül zavarba hozzuk őt, 's majd azt sem fogja tudni, a' sok közül mellyik anyai nyelve; 's ez nagyon lehetséges mai időnkben, hol' némellyik azt sem tudja, van-e anyai nyelve! — Illyes zavaros beszéd sokszor meg is vesztegethet bennünket, 's első hallásra tán mi is delinek furának nevezzük; mint teszem: *Die γυνή* hat mir noch keine *στολή* gégében, nagyon meg fog lepni, — de félő, ne hogy valamint a' nyelv a' szavakat, úgy az értelem az ideákat összezavarni szokjék. — Azt mondhatná valaki, az rajtunk felnőtt embereken is megtörténik néha, hogy idegen szót elegyítünk beszédünkbe. Tudom, — nem is mondom, hogy egészen ment vagyok ezen hiánytól; de épen itt a' bökkenő, hogy tán minket sem fogtak szorosán e' tekintetben, — 's ha apám mindig nyelvem tisztaságára szoktatott volna, most tán soha sem esnék meg rajtam, hogy a' gyors beszédben valami szó nem jut épen eszembe mikor kellene. Nem is következik abból, mivel mi nevelésünkben valami elmulasztott, hogy mi ismét elmulasszuk gyermekinken, hanem inkább azon legyünk, hogy mindenre nézve tökéletesbek legyenek nálunknál: szint úgy, mint a' jószívű tanító inkább örül mint haragszik, ha tanítványa idővel többre viszi mint önmaga.

Azonban a' honi nyelv gyökeres tanulásán kívül még szükséges, hogy nevendékünket holmi nem épen kellemesen hangzó tájéki szavaktól, lomba kiejtéséktől elszoktassuk; de ez bajos lesz, ha a' gyermek nagyon erősen ragaszkodik azokhoz azon oknál fogva, hogy atyja is úgy beszél, 's ha azt hiszi, hogy a' mint az ő vármegyéjében beszélnek, az legjobb, legtisztább szóejtés. — Már illy esetben nem ártana, ha a' szülők magok emlékeztetnék magzatjukat, hogy őket úgy tanították úgy szoktatták kis korukban 's azért most bajos elszokniok, de az ifju nép az újabbat 's jobbat követni tartozik, és a' többi; hogy pedig ezen 's hasonló vallomások a' szülők tekintetét épen nem alacsonyítják a' gyermek szeme előtt, saját tapasztalásomból 's eleven példából tudom; sőt a' gyermekre ez olly hathatós és jótékony hatást tesz, hogy átlátja a' valót, és szülői kedveért azt teljesíteni is törekszik. — *(Folytatjuk.)*

NEY.

KRITIKAI TÖREDEÉKEK.

Martius' 22dikén., Borsszem Jankó, 'isméltetett Telepi Máli' jutalmául 's a' jutalmazott kiseded játékhős megkoszoruztatott.

Martius' 23dikán., Cremonai szövétnekes ifju, vagy: a' velencei véres menyegző. Színjáték 4 felvonásban. Kotzebue' munkája. Fordította Komlósy. — Bianca, a' szövétnekes ifju, gyöngédeden szereti gróf Roderigot, de a' kegyetlen sors elszakasztá őket egymástól, 's szegény Bianca elfelejtetett, oh olly igen elfelejtetett, hogy kedvese többé arczára sem emlékezik. Ezen sokan mindjárt felakadtak, 's nem akarák hinni, 's a' mai mutatványban mi sem hittük, mert semmi sem volt, a' mi figyelmünket mintegy elbájolva megcsalható: más darabokban azonban sokszor meghagytuk magunkat csalatni, midőn öltözetben egyik személy a' másiktól meg nem ösmertették, de ott mesterkéz munkált, melly hathatós benyomásokkal egész valónkat elfoglalva olly gondolatokba és érzetekbe sülyesztett, hogy sem időnk, sem lelkünk nem lehetett illy apróságokra figyelni. A' ki ezt nem teheti, ne nyuljon az illy merényekhez. A' mai mutatványban Bianca szövétnekes ifjunak öltözik 's kedvesének, ki épen új szeretőjétől megy haza, a' sötét éjben világít. Meg lehet, Velenczében a' szövétnekes ifjak azok lehettek, mik most nálunk a' lámpásos gyermekek. 'S egy szerelmi kaland' elbeszélésén kívül az egész első felvonás' tartalma ennyiből áll. Már itt mi foglalja-el lelkünket, mi csaljon-meg, hogyan hinnők-el, hogy Roderigo valóban nem ösmert Biancára, vagy legalább semmit sem gyanított, semmire sem emlékezett, holott Biancával természetesen hosszabb ideig kellett egykor társalkodnia? Különben is, mért alakoskodik, mért nem fedezi-fel magát, úgy szólván, férje előtt? nincs rá elegendő ok. Ő, békével nézi, mint szeretget mást, azonban még egyszer szeretne még is karjai közt lenni. A' 3dik felvonásban midőn látja, hogy kedvese megy is már a' tolvaj-barlangba, a' szerző nem segíthete magán másint, minthogy addig bolondoztassa szegényt, míg a' tolvajvezérrel elment kedvese, ekkor aztán mindjárt megjőzanul, 's megmenti kedvesét. Bianca' szerepe azonban még is a' háladatosak közé számítatik, mert 1. a' szép asszonyi termet kötött szűk nadrágban 's kurta öltönyben jól kitünhető. 2. több érzelgő monologja van, mellyekben az érzések minden átmenetel nélkül kalandoznak, 's így azt csinálhatja a' színéznék, a' mit akar.